

Bakalářská práce

2010

Petra Sosnová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

DĚTSKÉ FOLKLORNÍ SOUBORY DOUDLEBSKA

Vedoucí práce: Mgr. Karel Ochozka

Autor práce: Petra Sosnová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3. ročník

2010

..

Prohlašuji, že svoji bakalářskou jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

22. března 2010

.....
Petra Sosnová

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Karlu Ochozkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Děkuji paní PhDr. Mgr. Marcele Mackové z Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, za cenné rady při přípravě, a paní Marii Oberfalcerové z Domu dětí a mládeže v Českých Budějovicích za poskytnutí literatury a informací k sepsání mé bakalářské práce.

Velké poděkování náleží i vedoucím jednotlivých souborů, se kterými jsem v rámci své práce spolupracovala, jmenovitě Mgr. Lence Ďurišové, Vlastě Dvořákové, Mgr. Josefu Kadubcovi, Šárce Nejedlé, Bc. Petře Klímové a Anně Stecherové.

Děkuji také vedoucí Národopisného souboru Doudleban Mirce Dürnfelderové za zapůjčení kroniky „Krojová družina doudlebská“ a přínosné informace pro mou práci.

Děkuji své rodině za trpělivost a za pomoc při korekturních úpravách mé práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 NÁRODOPISNÁ OBLAST DOUDLEBSKO.....	8
1.1 Vymezení oblasti.....	8
1.2 Charakteristika.....	9
1.3 Historie.....	10
2 DOUDLEBSKÝ KROJ.....	13
2.1 Ženský kroj.....	14
2.2 Mužský kroj.....	16
2.3 Dětský kroj.....	17
2.3.1 Dívčí oblečení.....	17
2.3.2 Chlapecké oblečení.....	18
3 DOUDLEBSKÉ TANCE.....	18
3.1 Tance kolové.....	18
3.2 Jihočeská kolečka a kola.....	19
3.3 Tance figurální.....	19
3.3.1 Figurální tance párové	20
3.3.2 Trojicové tance figurální.....	21
3.4 Taneční hry.....	21
3.5 Pásma.....	22
4 DOUDLEBSKÁ MUZIKA.....	22
4.1 Doudlebské písně.....	22
4.2 Doudlebská hudba.....	23
5 DĚTSKÉ FOLKLORNÍ SOUBORY.....	25
5.1 Bárováček.....	25
5.2 Jitřenka.....	27

5.3 Malý Furiant.....	28
5.4 Radost.....	30
5.5 Soumrak.....	31
5.6 Úsvit'áček.....	32
6 DIDAKTICKÉ METODY.....	33
6.1 Vyučovací metody.....	33
7 KRAJSKÁ PŘEHLÍDKA DĚTSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORŮ ČB....	35
ZÁVĚR.....	40
SEZNAM LITERATURY.....	41
SEZNAM PŘÍLOH.....	43
ABSTRAKT.....	56
ABSTRACT.....	57

ÚVOD

Téma „Dětské folklorní soubory Doudlebska“, jsem si vybrala z několika důvodů. Žiji v jednom z koutů této národopisné oblasti, kde jsem se s folklórem nesetkávala. Je jen málo míst, v nichž se ještě tradice a zvyky udržují jako kdysi. Když jsem ve svých 17 letech vstoupila do folklorního souboru Soumrak, uvědomila jsem si, jak je důležité probouzet v lidech jejich původní kořeny a obnovovat lidové tradice a zvyky. Postupem času jsem začala spolupracovat i s dětskou částí souboru, která postupem času začala upadat kvůli nezájmu dětí o tuto oblast činnosti. Při psaní své práce jsem se setkala s vedoucími dětských souborů na Doudlebsku a dle jejich vyjádření se všichni s tímto jevem potýkají.

Cílem mé bakalářské práce je zmapování národopisné oblasti a působení dětských folklorních souborů zabývajících se doudlebským folklórem.

Má práce se skládá ze dvou částí. První část se týká obecných informací, které se neváží jen k dětským folklorním souborům, ale také souborům dospělým. Snažím se zde obeznámit s oblastí Doudlebska, jeho zeměpisným vymezením, bohatou historií a charakteristikou obyvatelstva. Obsáhlejší kapitolu tvoří vzezření krojů. Jelikož v dětských souborech působí děti od útlého dětství až do 15 let, popisují všechny typy krojů, které mohou děti a mladí lidé oblékat, uvádím tedy kromě krojů dětských také kroje mužské a ženské. Uvádím zde stručnou charakteristiku jednotlivých tanců, kterými se soubory zabývají. Poslední kapitolu této části tvoří lidová hudba, která se zde uchovává již po dlouhou dobu, a to zásluhou činností lidových sběratelů, díky nimž se nám zachovala lidová píseň v tradiční podobě až do dnešní doby.

Druhou část mé práce tvoří výčet a popis jednotlivých souborů, které se zabývají tanci a písněmi Doudlebska. Jelikož do této oblasti patří jen dva, zařadila jsem do své práce všechny dětské soubory, které se zabývají folklórem. Při zpracování jsem spolupracovala s jednotlivými vedoucími, kteří mi poskytli informace o jejich fungování a činnosti. Nechybí zde zmínka o nejpoužívanějších

metodách. Zajímavou kapitolu tvoří Krajská přehlídka dětských folklorních souborů, která je velkým přínosem nejen pro vedoucí, ale také pro děti.

Z obsahového hlediska je nutné brát tuto práci jako stručnou charakteristiku národopisné oblasti Doudlebska a nelze jí považovat za striktně zavazující, jelikož se v různých koutech tohoto regionu např. zvyky, jejich pojetí a interpretace mohou více či méně lišit. V poznámkách pod čarou je uveden odkaz na literaturu, ze které jsem čerpala informace pro svou práci. Pokud je v textu „Příloha“ a číslo, jde o odkaz na samostatnou přílohu uvedenou na konci práce.

Na počátku vzniku mé práce jsem měla obavy z nedostatku zdrojů, potřebných k jejímu sepsání. Mnoho informací jsem získala z úst pamětníků a vedoucích jednotlivých souborů. Hlavní prameny práce, ze kterých jsem čerpala, byly prameny literární. Hlubším studováním jednotlivých knih jsem postupně zjišťovala, kolik knih, metodických pomůcek a brožur bylo o Doudlebsku napsáno.

Základní literaturou, o kterou jsem se při své práci opírala, tvoří publikace Zory Soukupové, která problematice lidové kultury věnovala mnoho odborných studií a metodických prací, které jsou velkým zdrojem informací pro folklorní soubory. Se svým manželem (kulturním historikem a pracovníkem českobudějovické redakce Československého rozhlasu) Lubomírem Soukupem připravovala relace pro rádia s tímto tématem. Pan Soukup se také zabýval publikační činností, nejdůležitější pro mě byly zejména jeho „Písň z Doudlebska.“ Dalším z autorů je ThDr. et PaedDr. Zbyněk Holub Ph.D., který se zabýval jazykovou strukturou této oblasti. Čerpala jsem z jeho knihy „Doudlebské nářečí a slovník“.

Ve folklorních souborech se děti učí nejen konkrétní umělecké, taneční, hudebně dramatické a estetické činnosti, ale rozšiřují si také vědomosti a znalosti tradic a zvyků. Hravou výchovně vzdělávací činností dochází k rozvoji sebepoznávání a rozvíjení úcty k lidovým tradicím. Nepřijdou na to děti ale sami, musí k tomu být vedeny a díky tomu se snižují počty dětí v souborech, je to výchovou v této přetechnizované době.

1 NÁRODOPISNÁ OBLAST DOUDLEBSKO

Vymezení národopisné oblasti Doudlebska je problematické. Z historického pohledu se měnilo a ani v dnešní době není možné region jednoznačně charakterizovat. Existuje více vymezení, například podle nářečí, krojů nebo tradičních zvyků (např. masopustu).

Rozkládá se na jihu Českobudějovicka a jeho název je odvozen od jména slovanského kmene Doudlebů, jejichž kmenové hradiště leželo na území dnešní obce Doudleby a jejich příchod se obvykle datuje kolem 6. - 7. století po Kr.

V následující kapitole se touto problematikou zabývám hlouběji a snažím se také zachytit charakteristiku obyvatelstva, které zde žilo a jejichž potomci zde žijí dodnes.

1.1 Vymezení oblasti

Doudlebsko patří mezi nejpozoruhodnější národopisné oblasti jižních Čech. Leží kolem Trhových Svinů, Kaplice, Českého Krumlova, v jižní části okresu Českobudějovického, u Zlaté Koruny a Křemže (Záhorácko a Závodácko).¹

Prvním historikem, který se zabýval doudlebskou historií, byl Josef Braniš, který původní pravlast Doudlebů v roce 1909 vymezoval na území 15x15 km, přibližně mezi Kamenným Újezdem, Kaplicí, Zlatou Korunou a Todeňskou horou. Údajně ji chránil obranný systém šesti hradišť, v Doudlebech, Branišovicích, Strahově u Velešína, Černici, Třísově a Zálešicích. Postupem času byla ale tato teorie vyvrácena Bedřichem Dubským, který vedl v roce 1940 výzkum a potvrdil existenci hradiště v Doudlebech a Branišovicích, ale ostatní vyvrátil a tím zpochybnil i existenci celého obranného systému Doudlebska. Ani toto tvrzení není však v dnešní době jisté.²

František Miroslav Čapek se oblast Doudlebska pokusil vymezením přesněji.

1 Srov. SOUKUPOVÁ, Z. *Jihočeské tance 1. díl*, s. 9.

2 Srov. České Budějovice: Český rozhlas [online]. 2009-10-11 [cit. 2010-03-06]. Vltavín. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/radionaprani/archiv/?p_po=350

Hranice měla vést od východního svahu Kletě po levém břehu Vltavy až k Břeží pod Kamenným Újezdem. Odtud k řece Malši, kterou překročila u Vidova a pak se táhla k Strážkovicím, k Todeňské a Ločenické hoře k Rozpoutí u Kaplice a dále po horském pásmu nad Zubčicemi a Mirkovicemi zpět přes Vltavu k Přísečné u Krumlova až ke Kleti.³

Slavomír Utěšený (1994) vyčleňuje na Doudlebsku tři výrazné oblasti: ústřední jádro podél Malše na jihu mezi Doudleby a Soběnovem, západní křídlo pod horským pásmem Kletě na západ od Křemže a východní část od Trhových Svinů a Borovan k Suchdolu nad Lužnicí, s přechody až k Chlumu u Třeboně – tato lokalizace výrazně rozšiřuje dosavadní chápání východního okrajového úseku Doudlebska.⁴ (viz. Příloha II.)

1.2 Charakteristika

Zajímavou charakteristiku doudlebského obyvatelstva nabízí *Krojová družina doudlebská*, která popisuje charakteristiku zdejšího obyvatelstva první poloviny 20. století.

*„Doudlebský lid je dobrý, konservativní, držící se zvyků, tradic ba ještě i místy nářečí. Lid ten je ve svých potřebách skromný, jako vůbec celá jeho povaha a jednání.“*⁵ (viz Příloha I.)

Ačkoliv zde bylo původně usazeno tradiční selské etnikum (s příslušnou mentalitou), Doudlebané svým charakterem inklinovali ke způsobu života obyvatel šumavského podhůří. Krajina je zde kopcovitá a horská, nepřála příliš zemědělství, proto zde byly výrazně uplatňovány jiné profese, například práce v lese, přinášející rukodělnou práci se dřevem a kamenem, sklářství, drobná řemeslná výroba. Uplatňovaly se zde také práce domácí, hlavně tkalcovství a paličkování krajek.⁶ Mnoho dělníků i zemědělců odjíždělo za prací do ciziny, hlavně do Vídně, Lince a blízkosti těchto měst. Práci se v této době nevyhnula ani

3 Srov. ŠIMÁNEK, J. *Doudleby: historie, památky, tradice*, s. 69

4 Srov. HOLUB, Z. a kol. *Doudlebské nářečí a slovník*, s. 111- 115.

5 BERAN, V. *Krojová družina doudlebská*.

6 Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové kroje z České republiky*, s. 99 – 103.

mládež, která musela „na službu“, aby i oni přispěli do rodinného rozpočtu. Většinou sloužila u sedláků nebo se učila řemeslu. V této oblasti hrála velkou roli profese formanů, kteří přiváželi náklady zboží po císařské silnici z Lince do Českých Budějovic.⁷

Blížkost hranic způsobovala vzájemné ovlivňování českého a německého obyvatelstva. Obě etnika tedy na sebe vzájemně působila. Dodnes je lidová kultura včetně kroje na obou stranách hranic příbuzná, ale v mnohých směrech dokonce stejná. Je zde viditelný vliv prostředí na kulturu dvou národů, které oddělují jen hory.⁸ Mezi dobré vlastnosti Doudlebanů patřila snášlivost, své problémy se sousedním německým obyvatelstvem řešili rozumně, prakticky a po sousedsku otevřeně.

Velmi živě a mnohostranně zde žila tzv. lidová národní poezie, pohádky, lidové písně, která se jsou zde zpívané dosud, pohádky rýmované nebo v próze, náboženské i světské. Znamé jsou zde různá říkadla, pranostiky, přísloví a různé nápady svědčící o lidovém vtipu a humoru.⁹

1.3 Historie

Počátky Doudleb sahají do doby raného středověku. Svě jméno získaly podle slovanského kmene, později označovaného jako Doudlebové, kteří přišli do střední Evropy v průběhu 6. a 7. století po Kristu. Z historických dokumentů je patrné, že značnou část jižních Čech osídlili lidé, kteří náleželi ke slovanskému kmenu, původně sídlícímu v jihoruských stepích při řece Bugu. Důvodem jejich putování byly nejspíše nájezdy výbojného a kočovného kmene Avarů v období let 550 – 600. Téměř v pustém území si nad řekou Malší založili kmenové hradiště, ze tří stran chráněné samotnou řekou.¹⁰

Za první písemný doklad o přítomnosti Doudlebů v Jihočeském kraji lze považovat zprávu arabského cestovatele a historika al-Mas'údího ze čtyřicátých

7 Srov. BERAN, V. *Krojová družina doudlebská*.

8 Srov. LANGHAMEROVÁ, J. *Lidové kroje z České republiky*, s. 99 – 103.

9 České Budějovice: Český Rozhlas [online]. 09-11-01 [cit. 2010-03-06]. Vltavín. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/default/default/rmp-player.php?id=01029423&br=48&s=1>.

10 Srov. ŠIMÁNEK, J. *Doudleby: historie, památky, tradice*, s. 7.

let 10. století, v který pravděpodobně poprvé zapsal podobu kmenového jména v podobě Dúlába. Výklad tohoto pramene je však sporný, protože není jisté, že se tato zmínka týká českého území, protože stejnojmenný kmen žil také v Korutanech, Panonii a na ukrajinské Volyni. Kmen, který vystřídal ustupující Kelty na germánsko-slovanském pomezí, má dodnes nejasné kořeny.¹¹

Podle nejstaršího českého kronikáře Kosmy, jenž žil v letech 1045-1125, byly Doudleby ve druhé polovině 10. století součástí panství Slavníkovců, kteří údajně představovali silnou konkurenci pro Přemyslovce sjednocující zemi ze středních Čech. Teprve po vyvraždění Slavníkovců v roce 995 získal tuto oblast Boleslav II. a doudlebské hradiště se dostalo do područí Přemyslovců. Vznik hradiště v Doudlebech je dnes zpravidla se samotnými Přemyslovci spojován.¹²

Břetislav I. využil pomoci doudlebských osadníků k obraně proti vpádu německého císaře Jindřicha. Podle dobových záznamů se doudlebské osídlení rozšířilo až k Radbuze a k Úhlavě a na Domažlicko, kde místy splývalo s chodským osídlením, zde také, podle některých zdrojů, přijali Doudlebové název Chodové.

Listinné doklady o Doudlebech jako významném správním středisku na jihu přemyslovských Čech jsou k dispozici od druhé poloviny 12. století. Nebyly ale jen správním střediskem, ale také střediskem náboženského života, v roce 1143 zde bylo dokonce sídlo děkanátu.¹³ Doudleby představovaly pro Přemyslovce důležitý opěrný bod, dalo se tedy očekávat, že se stanou regionálním městským centrem. Bohužel k tomuto nedošlo; vzhledem k založení nového velkého města na soutoku Malše a Vltavy - Českých Budějovic. Došlo k tomu v roce 1256, kdy zvíkovský purkabí Hirzo položil, na podnět krále Přemysla Otakara II., v blízkosti starší osady Budivojovice základy nového města, které záhy převzalo roli centra jižních Čech, a to na úkor starších Doudleb, které tímto přešly do šlechtických rukou. Přejít do soukromých rukou nejspíše urychlil rozklad opevněného komplexu a Doudleby se změnil v sídliště

11 Srov. HOLUB, Z. a kol. *Doudlebské nářečí a slovník*, s. 97 – 100.

12 Srov. ŠIMÁNEK, J. *Doudleby: historie, památky, tradice*, s. 7 – 8.

13 Tamtéž, s. 8 – 11.

vesnického rázu, které bylo tvořené především zemědělskými usedlostmi. Doudlebské vladykové si pak v místě postavili vlastní tvrz. Tento rod vlastnil majetek mezi Českými Budějovicemi, Trhovými Svinými, na jihozápadě od Českého Krumlova a na česko-rakouské pomezí u Dolního Dvořiště. V předhusitské době byl nejdůležitějším poměr k pánům z Růže, existují doklady o přímé vazbě na Rožmberky. Z pramenů je zřejmé, že vladykové udržovali styky s představiteli cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě, který byl pány z Růže založen. Podobné pouto si vybudovali i ke konventu premonstrátů v hornorakouské Drkolně (Schläglu), také podporovanému Rožmberky.

Na počátku 14. a 15. století se jih Čech, jih Moravy a přilehlé oblasti Dolního a Horního Rakouska staly dějištěm nepřetržitých místních válek mezi znepřátelenými šlechtickými rody, ale také mezi představiteli vládnoucích Lucemburků. V těchto válkách, jež měly výhradně politické a ekonomické cíle, nacházeli nemajetní lidé této oblasti uplatnění. Nedochovalo zde ovšem jen k válkám; negativně se rovněž projevilo drancování kraje řadou ryze loupeživých tlup. K podobné společnosti se přidružil i Beneš Macúta z Heršláku, syn Beneše z Doudleb a Heršláku. O jeho kriminálních činech přináší zprávy rožmberská popravčí kniha z roku 1409, kdy se ke všem svým činům doznal, bohužel není známo co se s ním dále událo, předpokládá se, že skončil jako zločinec na popravišti. Tyto loupeživé aktivity zavinily také rozkol mezi částí rodu vladyků z Doudleb a Rožmberky. Na počátku 15. století se tento spor snažil urovnat král Václav IV.; nedosáhl ale vyrovnání „klanu“ doudlebských vladyků s rožmberskou stranou. Doudleby se po vypuknutí husitských bouří staly na čas střediskem záškodnických akcí namířených proti oporám katolické moci, v jižních Čechách, proti královskému městu Českých Budějovic i proti Rožmberkům. Podnětem mohl být vztah doudlebanů k Janu Žižkovi z Trocnova.

S úpadkem doudlebské šlechtické rezidence na přelomu 15. století kontrastují velké investice do zdejšího kostela, který byl přebudován, rozšířen ve stylu pozdní gotiky a vybaven novými oltáři.¹⁴

¹⁴ Srov. ŠIMÁNEK, J. *Doudleby: historie, památky, tradice*, s. 11 – 35.

V 19. století, kdy vzrostl zájem o historii a lidové tradice jednotlivých českých regionů, se probudil zájem i o tento kus země. Již v roce 1868 vydal filolog Vojtěch Kotsmích spisek o doudlebském nářečí. Upozornil v něm na zajímavou skutečnost, že zdejší lidé nazývají místa, která leží za Budějovicemi „v Čechách“, a místa za Krumlovem „v Němcích“. Sebe pak považují za Čechy, ale ostatní slovanské obyvatelé Čech mají za „Čecháky“, což lze podle Kotsmícha chápat jako zbytky povědomí o někdejší kmenové příslušnosti.¹⁵ Vnímání širšího regionálního významu Doudleb, spojené s kultem místního kostela, ale lze doložit i pro dobu baroka. Podle ústního podání, které zapsal farář Václav Souček (1732 - 1739), pohřbívali prý kdysi lidé z okolních vsí své mrtvé do míst, odkud bylo možné dohlédnout na doudlebský kostel.¹⁶

2 DOUDLEBSKÝ KROJ

Kroj na Doudlebsku se nosil dlouho, odložila ho až naše generace. Působivé na těchto krojích byly hlavně barvy a forma. Problematika dětských krojů na území Doudlebska, ale i v celé České republice spolu úzce souvisí. Původních dětských krojů se dochovalo jen velice málo a díky tomu se v dnešní době o podobě krojů jen polemizuje; někdy vznikají různé krojové fantazie. Z rozhovoru s Šárkou Nejedlou, která šije kroje pro folklórní soubor Soumrak a Radost, jsem se dozvěděla, že dětské kroje šije podle toho, jak si myslí, že vypadaly dříve.

Původní doudlebský dětský kraj se nedochoval, důvodem může být i chudší charakter zdejšího kraje. Ve starší době byly dětské kroje šity z odložených částí krojů dospělých a v rodině se dědily, dokud se úplně nezničily.¹⁷

15 Srov. KOTSMÍCH, V. *O podřečí doudlebském*, *Sborník vědecký musea království Českého*, s. 3 – 33.

16 České Budějovice: Český rozhlas [online]. 2009-10-18 [cit. 2010-03-06]. Vltavín. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/radionaprani/archiv/?p_po=350.

17 Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové kroje z České republiky*, s. 81 – 87.

Vymezení dětských krojů pro malé děti je ve všech částech České republiky podobné. S přibývajícím věkem oblékaly již kroje pro dospělé, charakteristické pro danou oblast, ve zjednodušené verzi, z lehčích materiálů a jinak barevně laděné, aby byla zachována jejich dětská roztomilost.

Z důvodu věkového rozmezí v dětských souborech budu charakterizovat dětské kroje, ale i ženské a mužské, v kterých dětské soubory působící dnes vystupují. (viz. Příloha II.)

2.1 Ženský kroj

Typická u ženského kroje je barevnost a pestrost svátečního obleku, který byl zdoben vlastnoručními výšivkami. Výšivky byly jen na **košili**, a to na průramku nad rukávy, které byly krátké, bohaté a zakončené vyšívanými manžetkami.¹⁸ Kolem krku se nosil krejzlík (límeček) z paličkovaných krajek. Celá košile byla z tenkého sněhobílého plátna a pečlivě nažehlená. Na košili se oblékala **šněrovačka** z černého atlasu nebo zlatě a stříbrně nitkovaného brokátu. Měla za úkol zdůraznit tvar postavy a úzký pas. Středem zad byly vedeny kostice, dnes jsou již také vpředu, mezi nimi jsou vyražené dírky s kroužky na šněrování. Šněrovaly se zdola nahoru obyčejnou tkanicí, dnes se šněrují shora dolů, a to pomocí tkalounu. Přes ramena se přehazovaly velké hedvábné **šátky** čtvercového tvaru (70 x 70 cm). Tyto šátky byly nejzdobnější částí kroje. Zdobeny byly květy, zlatem a stříbrem vetkanými, a kolem dokola s třásněmi. Tento šátek se překládal podél úhlopříčky na trojúhelník a nosil se s květovaným cípem s třásněmi volně splývajícími po zádech a zbývající cípky se na prsou zastrkávaly do šněrovačky. Tyto šátky byly nejčastěji červené, v různých odstínech, ale také fialové, skořicové nebo zelené.

Sukně se nosily široké a nařasené, říkalo se jim *šerky*. Byly tkané z vlny, lnu nebo rezného plátna různých barev.¹⁹ K pohodlnému tanci je potřeba šířka sukně minimálně 4 – 5 m a délka do půl lýtek. Ve výši 20 cm od okraje je buď

18 Srov. SOUKUP, L. *Písň z Doudlebska*, s. 5 – 6.

19 Srov. SOUKUPOVÁ, Z. *Oblečení pro jihočeské soubory písní a tanců*, s. 2 – 6.

černá krajka, nebo stužka. S barvou *šerky* musely ladit barevně i ostatní součástky kroje – šněrovačka, šátek kolem krku, *fěrtoch* (zástěra). Pod sukni se oblékalo několik kratších řasnatých **spodniček**, aby byla rozložená hodně do široka. Dnes se povětšinou nosí spodničky dvě až tři. Jedna je stejně široká se sukni, dole zdobená krajkou, druhá je užší, má menší průměr, a poslední je úzká, aby nebylo vidět při tanci pod sukni. Někdy je tato spodnička nahrazována bílými kalhotami. Dalším ozdobným prvkem kroje byl **fěrtoch** neboli zástěra, která je hedvábná, pestře pruhovaná, v pase úzce nabraná a vzadu uvázána do široké mašle. V některých obcích se celý pas kryl širokou stuhou, vzadu uvázanou, dlouhými konci splývajícími téměř k okraji sukně. **Punčochy** se nosily k všednímu kroji červené, modré nebo zelené, ale musely ladit ke kroji. Ke svátečnímu kroji patřily bílé pletené vzorkované podkolenky. Na nohy se obouvaly černé šněrovací **boty** nebo nízké střevíce.

Ke správné úpravě kroje patří také patřičná úprava hlavy. Vlasy by měly být hladce učesané, vzadu sepnuté. Přes vlasy se uvazoval černý hedvábný šátek s vetkanými černými květy. Tento šátek nosí dnes jen vdané ženy, děti a dívky si upravují vlasy do copanů, které jsou na konci zdobeny červenou mašlí. Doplnky oblečení tvořily jednoduché šperky, které se vyráběly z českého granátu, drobných lesklých korálek nebo foukaných perliček. Oblíbené zde byly náhrdelníky z hřebíčku spojovaného do různých tvarů skleněnými korálky.²⁰

2.2 Mužský kroj

Muži odložili kroje dříve než ženy. Mužský kroj na Doudlebsku byl jednoduchý. V 19. století nosili muži úzké černé jelenicové kalhoty, zdobené vyšíváním. Postupem doby byly nahrazeny dyftýnovými kalhotami různých barev od béžové, žluté, rezavé až po hnědou. Kalhoty byly různé šířky, délkou pod kolena, kde byly upevněny vázanými řemínky, které mohou být nahradit červené mašle nebo tkaloun. Košile se nosily bílé, plátěné, s dlouhými široce nažehlenými rukávy a s nízkým přehnutým vyšívaným límečkem, pod který se uvazoval

20 Srov. BĚLOHLÁVKOVÁ, E. *Jihočeský doudlebský kroj*, s. 2 - 8

na uzel do tvaru čísla jedna hedvábný šátek různých barev, například červený, zelený, modrý a fialový. V dnešní době nosí členové souborů většinou šátky červené s různými vzory nebo je již vyměnili za červenou sametovou mašličku. Na košile se oblékaly vesty, vyrobené z černého, červeného, hnědého nebo pestrého sametu. Zdobeny byly ručně vyšívanými drobnými kvítky. To vše ale záleželo na zámožnosti majitele nebo souboru. Vesta se zapínala se až ke krku na skleněné nebo kovové zdobené knoflíčky. Součástí kroje byly modré punčochy u starších typů krojů, dnes se nosí bílé punčochy pod kolena.²¹

Obutí tanečnicků je různé, někde se nosí černé nízké boty jinde zase pečlivě naleštěné („vyklencované“) holinky. K tomu patřily ještě široké kožené opasky, vyšívané bílými pavími brky. Na opasku byly většinou vyšité drobné ornamenty, někdy jméno a letopočet (viz Příloha III.). Dnešní soubory mají na opascích vyšitý název souboru. Za chladného počasí oblékali muži krátké soukenné kabátky, v zimě oblékali bílé beránčí kožichy s ozdobenými nášivkami z barevné kůže. Doplnkem kroje byl široký plstěný klobouk, v zimě nahrazovaný čepicí nebo beranicí.²²

2.3 Dětský kroj

2.3.1 Dívčí oblečení

Dokud neměla malá děvčata vytvarované boky, sukně jim špatně seděly, nosily se tedy sukně sešité s živůtkem. Oboje bylo ze stejného materiálu a zdobeno jako dospělé kroje. Živůtek byl zepředu „rozepínací“: buď na knoflíčky nebo na šněrování. Olemování živůtku a ozdoba švů může být provedena barevnou paspulkou, hadovkou nebo portami. Košile do tohoto oblečení jsou podobné košilím pro dospělé - s výjimkou nabíraných rukávů. Sukně se s ohledem na věk děvčat prodlužuje, ale také rozšiřuje. Malá děvčátka mohla mít sukni dlouhou nad kolena, nikdy však krátkou, dívky kolem 10 roku již musely mít skrytá kolena. Šířka byla u menších dívek 2 m a s rostoucím věkem se rozšiřovala.

21 Srov. BĚLOHLÁVKOVÁ, E. *Jihočeský doudlebský kroj*, s. 9 – 10.

22 Srov. SOUKUPOVÁ, Z. *Oblečení pro jihočeské soubory písní a tanců*, s. 14 – 18.

Spodnička je u menších dívek jen jedna, oblékaná na bílé kalhotky. S rostoucím věkem jsou již spodničky dvě, jedna je stejně široká se sukni, na konci zdobená krajkovým lemováním, a druhá úzká.

Boty by měly být s tvrdší podrážkou a podpatkem. Pro děti jsou na tancování nejlepší tvrdší cvičky. Součástí kroje jsou také podkolenky nebo punčochy jako u dospělých krojů. Menší děti mohou vystupovat i bosé.

Pozdějším typem oblečení pro dívky a děvčata byly *kanduše*, které jsou dodnes nošeny v některých dětských souborech. Je to sukně sešitá se živůtkem z lidových kartounů, kanafasů, modrotisku, plátna i jednobarevných šatovek. Sukně i živůtky jsou zdobeny portami, paspulkami a hadovkami. Košilka je nenabíraná, spíše pracovního střihu. Přes to se nosívala pěkně zdobená *jupka* z téže látky, zapínaná na knoflíčky. *Jupky* mohou být i z jiných látek, barevně i vzorově laděných k sukni. K tomuto typu oblečení se dívkám na hlavu váže ještě šátek. V dnešní době jsou součástí také červené pentle uvázané na copech děvčat.²³

2.3.2 Chlapecké oblečení

Chlapecké oblečení se od mužského výrazně neliší. Malí chlapci nosí nohavice s punčochami nebo podkolenkami a košile bez vesty s pentlí či šátkem kolem krku. V naší oblasti je šátek červený s bílým vzorováním. K tanci se používají tvrdší cvičky. Mladší chlapci mohou tančit i bez bot.²⁴

3 DOUDLEBSKÉ TANCE

Celou oblast jihozápadních Čech prolínala dudácká kultura, která ovlivňovala zpěv i tanec. Základním technickým předpokladem pro správné zvládnutí jihočeského stylu tance jsou dobře „vypérované“ nohy, zejména v kolenou, ale i v kotnících a kyčlích, měkkost v bocích, horní části hlavy a těla.

²³ Srov. SOUKUPOVÁ, Z. *Oblečení pro jihočeské soubory písní a tanců*, s. 21 – 24.

²⁴ Tamtéž, s. 23.

Nemyslí se tím ale uvolněnost. Z poznámek pamětníků, ale také zápisů kronik je patrné, že dudácká kultura byla domovem tříosminových a tříčtvrtečních koleček. Jihočeská párová kolečka patří u nás k nejstarším a nejkrásnějším vrstvám tanců točivých, o nichž se dochovaly zprávy již z 16. - 17. století. Spojují v sobě ideálním způsobem pohyb, zpěv i hudbu. Dokazuje nám to velké množství tanců „do kolečka“ ve sbírkách Erbenových, Holasových, Weissových (dochovaných zde v písemných záznamech). (viz Příloha IV.)

Tance jižních Čech se obvykle dělí do čtyř skupin, které se v některých případech ještě dále určují. Jsou to tance kolové, jihočeská kolečka a kola, tance figurální a taneční hry. V následující kapitole se snažím vystihnout základní prvky těchto tanců.²⁵

3.1 Tance kolové

Tance kolové se vyznačují stálým opakováním základního tanečního kroku. Tančí se pouze ve dvojicích v zavřeném držení, po kruhu nebo v kruhových drahách po celé taneční ploše na libovolné melodii příslušného tempa a rytmu. Příkladem tance kolového může být „Radostická polka“, která je typem valčíkové polky a tančí se pružně na dvoučtvrťovém nápěvu podobného charakteru. Dalším tancem je *třasák* neboli natřásaný poskočný *obkročák*.

Kola byla součástí různých svatebních zvyků a obřadů. Spolu s párovým tancem „Dokolečka“ náleží dodnes k základnímu tanečnímu repertoáru jihočeských souborů.²⁶

3.2 Jihočeská kolečka a kola

Jihočeská kolečko je nejtypičtější tanec jižních Čech. Tančí se v tříosminovém, tříčtvrtečním, i dvoučtvrtečním taktu jednak ve dvojicích, v podobě tance točivého i s předzpěvem, ve trojicích, menších skupinách v kruhu i ve velkých kolektivních kolech. Tříosminové kolečko se na Doudlebsku nazývá *vrták*; též kolečko smrti. Tančí se pomalu, hladce, plynule, avšak s velkými

²⁵ Srov. SOUKUPOVÁ, Z. *Jihočeské tance 1. díl*, s. 11 – 23.

²⁶ Tamtéž, s. 37 – 151.

otáčkami. Tanečníci se jaksi zavrtávají do země, od tohoto také název *vrták*.

Jednotlivé druhy jihočeských koleček se od sebe liší způsobem předzpěvu, tempem, drobnými pohybovými odstíny v provedení základního kroku vířivého, osobitou gestikulací a hudebním podáním doprovodné hudby. Tyto tance měly v některých oblastech společenský význam. Jeho nepostradatelnou složkou je dudácká muzika. Tančí se houpavým způsobem, s výrazným „pérováním“ v kotnících a kolenou. Tančí se vázaným způsobem, který je přerušován prudkým zastavením, *zdupem* nebo *podupy*.²⁷

3.3 Tance figurální

Tanci figurálními se v literatuře rozumí tance s pevnou pohybovou skladbou, které se tančí na jedinou taneční melodii. Pohybová skladba a útvary se mění při změně melodie. Tyto tance se dělí na dvě skupiny, které mají svou specifickou charakteristiku. Může jít o figurální tance párové, které se ještě dále člení, a trojicové tance figurální. V následujících řádcích se snažím stručně vystihnout tyto druhy tanců.

3.3.1 Figurální tance párové

Do skupiny figurálních tanců patří jednoduché **figurální tance kolové** o jediném základním kroku s menšími figurálními obměnami, ustálenými na základě taneční melodie. Mezi tento typ tanců patří na Doudlebsku například *připosedává*, neboli typ valčíku s přidřepnutím na místě, nebo také mazurka. Tyto tance nechybí v repertoáru folklorních souborů dospělých ani dětských.

Směsky jsou figurální tance kolového charakteru. Tančí se pravidelně v kolovém držení uzavřeném, s pravidelným či nepravidelným střídáním dvou nebo více druhů základních kroků, tančených ve střídavém taktu. Přizdobené jsou jinými tanečními prvky, podupy, podtáčkami a zátočkami. V jižních Čechách nejsou směsky typické a vyskytují se zde jen zřídka.

Špacírky jsou typem figurálních tanců párových. O těchto tancích není

²⁷ Srov. SOUKUPOVÁ, Z. *Jihočeské tance 1. díl*, s. 28 – 37.

moc informací. Typické je pro ně chození a procházení se při tanci.²⁸

Tance přísunného a cvalového charakteru byly velmi oblíbeny a rozšířeny v různých variantách po celém území Čech. Charakteristickou součástí je přísunný krok stranou, vpřed nebo krok cvalový. Tyto tance se většinou skládají ze dvou melodických a pohybových celků, z nichž první je charakterizován právě přísunným či cvalovým krokem, druhý, většinou dohra, se tančí kolovým tancem, nejčastěji polkou nebo valčíkovou polkou, zvanou též *valčopolka*, po kruhu. Typickým tancem této skupiny je „Manšestr“, jehož choreografické ztvárnění dokáže navodit veselou náladu.

Šotyše byly všeobecně oblíbené a všude rozšířené. Nejrozšířenější byl dvoučtvrťový, nejznámější jsou *šotyše* textově vyjadřující pohyb při tanci, jedná se například o taneční píseň *Jednou, dvakrát poskočím*. Tento typ tance má veselý a hybný charakter.

Řezanky jsou tance, jejichž základní a osobitou pohybovou složku tvoří tzv. *řezanka*. Znamená to, že chlapec a dívka stojí proti sobě, drží se za ruce vpředu křížem a napodobují střídavě levou a pravou rukou řezání. Zároveň s pohyby rukou jdou také poskoky nohou. Některé dětské soubory mají ve svém repertoáru písničku „Koupil jest si sedlák boty“, která je ukázkovým příkladem šotyše.

Tance poskočného charakteru jsou charakteristické svým poskočným krokem nebo skočnou polkou. Nejtypičtějším je taneční píseň „Hulán“, rozšířený v různých variantách.

Tance napodobivé s potleskem jsou temperamentní, pohybově náročnější tance, pro které jsou charakteristické různé druhy potlesků nebo jiných pohybů paží. Některé z nich napodobují pracovní pohyby řemesel, mohu zde uvést např. „Kovářku“ a „Ševcovskou“. Typická pro tyto tance je hybnost a veselost. Je příjemné dívat se na různé varianty ztvárnění tohoto tance jednotlivých souborů.

Poslední skupinu tvoří **složitější figurální tance**. Nachází se zde tance se složitější choreografií a s větším počtem tanečních prvků. Patří sem i tance, které

²⁸ Srov. SOUKUPOVÁ, Z. *Jihočeské tance 1. díl*, s. 151 – 236.

jsou na území jižních Čech ojedinělé. Na Doudlebsku mezi tyto tance patří *Šmatlavej a Rejdovák*.²⁹

3.3.2 Trojicové tance figurální

Trojicové tance figurální jsou tance z rozvinutějšími formami lidové choreografie. Charakteristická je tančící trojice, kdy se chlapec „držel“ se dvěma dívkami; většinou za pomoci šátků nebo rukou. Tyto tance se tančily zhruba ve 3 formách: v trojicích po kruhu, v řadách proti sobě nebo na kříž. Častým prvkem těchto tanců jsou podtáčky pod spojenými pažemi, střídavé probíhání brankou, vytvořenou spojenými pažemi. Důvod vzniku tohoto tance je možné hledat v nedostatku mužů na vesnicích, zaviněným častými válkami a dlouhou vojenskou službou. Na Doudlebsku je typický typ tanec „Pšenička“.

3.4 Taneční hry

Taneční hry tvořily nejoblíbenější součást tanečních zábav. Přinášely temperamentní pohyb a dávaly mládeži možnost rozdovádět se a plně využít veselých situací, honiček i komických produkcí. Tyto hry umožňovaly střídání tanečnic a tanečníků a tím větší možnost seznámení.

Taneční hry byly většinou skutečné hry, prováděné taneční formou. Známé jsou hry chlapecké, zaměřené na soutěžení v obratnosti, a dívčí hry, častěji lyrické a méně bujné. Nejoblíbenější jsou společné hry s žertovnou tematikou.

Součástí společných her je obvykle kolový tanec, hlavně polka a valčík. Na Doudlebsku se tančí klenutá a doudlebská polka, ve velkém množství variací. Doudlebská polka nechybí v repertoáru žádného doudlebského souboru, každý soubor ji má ale obohacenou o jiné choreografické prvky.³⁰

3.5 Pásma

K vystoupení dětí patří pásma, která obsahují nejen tance, ale také písničky, říkadla a pokřiky. Pásma mohou být i tématická. Některé soubory takto

29 SOUKUPOVÁ, Z. *Jihočeské tance 2. díl*, s. 2 – 199.

30 Srov. SOUKUPOVÁ, Z. *Jihočeské tance 1. díl*, 161 – 200.

zpracovávají různé tradice a zvyky, jiné zase práci dospělých. Mezi pásma patří například pásmo „Řemesla“ nebo „Hrabičky“.

4 DOUDLEBSKÁ MUZIKA

Z hlediska hudebního patří Doudlebsko do české jihozápadní oblasti dudácké. Dosvědčují nám to četné zmínky o dudácích této oblasti. Doudlebská muzika ovlivňovala charakter tanců, ale také písní. Zpravidla bývají dudy zastoupeny i v dnešních folklorních muzikách. Důležité v oblasti hudby je sběratelská činnost doudlebských písní. Z toho pohledu hrají tyto sbírky velkou roli při tvorbě a fungování folklorních souborů nejen dětských, ale i dospělých.

4.1 Doudlebské písně

Lidové písně žijí na Doudlebsku až dodnes. Některé mají historickou váhu a jiné jsou variantami písní předělených odjinud. Mnohé pocházejí od lidových písničkářů a muzikantů.

Doudlebské písně se nám dochovaly zejména ve sbírkách sběratelů a folkloristů. Mezi první sběratele doudlebských písní patřil Karel Jaromír Erben, který v první polovině 19. století přišel do Zlaté Koruny, kde jeho sběratelská činnost začala. K dalším sběratelům patřil také Karel Hlubuček a Ferdinand Sládek. K nejznámější a nejmladší sbírce patří sbírka Písně z Doudlebska od Lubomíra Soukupa. Shrnuje dosavadní poznatky, které nasbírali sběratelé a badatelé. Autor se podrobně zabývá hudbou a písněmi na Doudlebsku. Obsahuje 100 písní pro folklorní soubory jižních Čech, včetně notových zápisů. Najdeme zde známé a publikované písně, vedle nichž stojí takové, které byly v poslední chvíli odposlouchány z úst starých zpěváků a zpěvaček. Jednalo se písně se zajímavou interpretací se zdobením.³¹

Doudlebsko bylo vždy zpěvné a našlo se zde jen málo „hluchých koutů“,

31 Srov. SOUKUP, L. *Písně z Doudlebska*, s. 11 – 17.

kde už staré písně neznali. Sběratelé chodili ode vsi ke vsi, od domu k domu a sbírali střípky lidových písní a dávali je do ucelených sbírek. Zpívaly se zde i tzv. *plenérové* písně, mezi něž patřily písně při senách, žatevní, při pasení dobytka a formanské. Nejvíce písní se zpívalo o svatbách a během *zábav* v hospodě.

Dnes už nejsou nositeli hudebního, písňového a tanečního lidového umění Doudlebska pamětníci, ale soubory písní a tanců doudlebské oblasti a doudlebského repertoáru. Z dětských souborů můžeme jmenovat například Úsvit'áček.³²

4.2 Doudlebská hudba

Jak už bylo zmíněno výše, hudba byla ovlivňována zejména dudáckou kulturou. Někteří dudáci si i písně sami skládali, zejména Matouš Mazák, který byl svérázným typem lidového muzikanta a písničkáře. Chodil se svými dudami po poutích a vsích; a byl proto velice vážený. Složil kolem 100 písniček, které byly skládány převážně pro doudlebská děvčata.

Vedle dud se na Doudlebsku hrávalo také na cimbál. Doklady o jeho existenci nalézáme v textech písní a kronikách, v dnešní složení doudlebské muziky ho ale již nenalezneme. Kolem poloviny 19. století hrávaly na Doudlebsku i malé lidové kapely, ve složení: jedny či dvoje housle, cimbál, klarinet a kontrabas. Tato podoba doudlebské muziky, s vynecháním cimbálu, přetrvává až dodnes a je rozšířena v některých „*muzikách*“ ještě o harmoniku a vozembouch.

Cimbál byl malý přenosný nástroj, který se pokládal na stůl. Část jeho spodních strun byla jednotlivě opatřena samostatnými kobyčkami ve formě pohyblivého kovového třmínku, jehož posunutím mohl cimbálista přeladovat příslušnou strunu o půl tónu výše. Při hře se na struny i zde klepalo dřevěnými paličkami.

Známa je muzika Ondřeje, později i Františka Hůlky ze Zlaté Koruny,

32 SOUKUP, L. *Písně z Doudlebska*, s. 15 – 17.

od něhož získal Karel Jaromír Erben 160 písní, z nichž některé otiskl ve své sbírce Prostonárodních českých písní a říkadel. Složení jejich muziky však neznáme. Znamé je ale složení muziky Vobrovy kapely z Habří z přelomu 18. a 19. století: housle, trubka, klarinet. Netypické složení měla muzika z Křemže, která hrála v českých i německých vsích a tím ovlivňovala hudební i taneční sféru této části Doudlebska. Byli zde zastoupeny flétny, klarinety, fagoty, lesní rohy, trubky a bubny. Složení této muziky bylo ovlivněno muzikantským vzorem Českého Krumlova. Víme i o harfenících, kteří hrávali po vsích a skládali si také sami písně. Dechových kapel zde bývalo několik.

Z Holasových sbírek je známá muzika Františka Votruby z Bukové. Jejich kapela měla složení první a druhé housle, viola, kontrabas a dva klarinety, trubka, trombón - a někdy i flétna a lesní rohy. Z dochovaných materiálů se dovídáme, že tato muzika uměla rozproutit krev v žilách.

5 DĚTSKÉ FOLKLORNÍ SOUBORY

V této kapitole se pokoušíme podat stručnou charakteristiku jednotlivých souborů, zabývajících se doudlebským folklórem. Každá podkapitola (soubor) je koncipován podle předem stanovené osnovy. Je zde obsažena identifikační část souboru, historii a fungování.

Oblast Doudlebska v sobě zahrnuje pouze dvě dětské folklorní sdružení, a to Soumrak a Radost. Po konzultaci s odborníky z Jihočeského muzea a DDM ČB, do své práce zahrnují také soubory, které nepůsobí v této oblasti, ale využívají těch oblastních písní a tanců, které shromáždili (ve svých sbírkách) paní Zora Soukupová a Lubomír Soukup. Kdyby byly uznávány pouze soubory z oblasti Doudlebska, mohl už doudlebský dětský folklór vymizet úplně, proto by se na tyto soubory nemělo zapomínat. Jelikož není k této oblasti moc informací, čerpala jsem v této kapitole hlavně z rozhovorů s vedoucími souborů.

5.1 Bárováček

Soubor Bárováček byl založen v dubnu 1957 na Základní škole J. Š. Baara, České Budějovice. Jeho uměleckou vedoucí byla paní Jiřina Štochlová. Nejdříve se jednalo pouze o dívčí soubor, který vystupoval za doprovodu pana Zdeňka Ferebauera, jenž hrál na heligonku. O rok později vstoupili do souboru také chlapci a tanečním párům byly pořízeny lidové kroje. V roce 1963 vznikla „dudácká muzika“ zásluhou Zdeňka Ferebauera, který se naučil hrát na dudy, a Bohumila Voborníka. Tradice dudácké muziky se udržuje dodnes. Po paní Štochlové nastoupila jako vedoucí Bárováčku v roce 1986 paní učitelka Libuše Fošumová. Jelikož dětí v souboru stále přibývalo, vznikl roku 1996 Malý Bárováček, který navštěvovaly děti z 1. - 3. tříd. Jeho vedení se ujala bývalá členka souboru, jež se v roce 2006 stala také vedoucí Bárováčku, Lenka Ďurišová. Malý Bárováček měl i vlastní dětskou muziku, kterou vedla Eva Vojtová.

Dnes je organizační i uměleckou vedoucí souboru Lenka Ďurišová, která převzala vedení po paní Fošumové poté, když její předchůdkyně odešla do důchodu. Vedoucím dětské muziky je ředitel Základní školy J. Š. Baara Mgr. Vladimír Čunát. Zřizovatelem souboru je škola. Činnost souboru finančně podporuje Sdružení rodičů a přátel při základní škole, dále Magistrát města České Budějovice, Jihočeský kraj a Jihočeské folklórní sdružení, jehož členem je Bárováček od roku 2005.

V současné době má Bárováček okolo 60 členů, kteří jsou rozděleni do 4 skupin. Je zde 15 členná skupinka tvořená převážně dětmi z 1. a 2. třídy, učící se základní kroky, taneční hry a jednoduché tanečky. Součástí této skupiny jsou i šikovní předškoláci. Druhou (asi čtyřicetičlennou) skupinu tvoří žáci 4. - 9. tříd. Třetí skupina je specifická; jsou to tzv. Bárováci - studenti středních škol, kteří již odešli ze základní školy, ale stále se podílejí na činnosti souboru. Poslední skupinu tvoří desetičlenná „dětská muzika“, která pod vedením ředitele školy doprovází taneční část souboru na vystoupeních. V dětské muzice jsou zastoupeny typické hudební nástroje této oblasti, jsou zde 4 housle, 3 klarinety,

violoncello, kontrabas a dudy. Do dětské muziky jsou děti přijímány od 3. třídy a většina je zde až do 9. třídy.

Činnost souboru se zaměřuje na interpretaci tanců a písní jižních Čech, mezi něž patří například tanec s dřeváky, s hráběmi, dívčí a chlapecká kolečka, tance ve dvojicích, taneční hry, pásma, říkadla a rozpočítadla. V současné době nacvičují děvčata pásmo „Hrabičky“ a děti z první skupiny pásmo „Pastva“.

Bárováček má 3 typy krojů, v kterých děti vystupují. Malé děti mají budějovické pracovní kroje, jež si soubor nechal ušít již v roce 1958. Tomuto typu kroje se jinak říká *kanduš*, je to sukně sešitá se živůtkem, pod kterým se nosila košile s krátkými rukávy. Větší děti mají kroje ve stylu kroje doudlebského. Mají široké nabírané červené sukně, bílou halenu s našasenými rukávy a šněrovačku. Typické doplňky pro tyto kroje jsou červené punčochy, černé střevíce a červené mašle uvázané na copech dívek. Na nově připravované pásmo „Hrabičky“ mají dívky modrotiskové sukně a bílé haleny. Chlapci mají typický doudlebský mužský kroj, pouze zmenšený dle velikosti dětí, ani malým chlapcům nechybí červený šátek uvázaný kolem krku.

Bárováček vystupuje u nás i v zahraničí. Účastní se folklorních festivalů, krajských přehlídek, pěveckých soutěží, ale vystupuje také při různých příležitostech pořádaných Magistrátem města České Budějovice, k nimž patří např. „Staročeský jarmark“ nebo „Dobrá hodinka“, pořad pro seniory, „Vítání dětí do života“ na českobudějovické radnici nebo „Májové slavnosti“. Bárováček byl jedním z účinkujících souborů na loňském borovanském Borůvkobraní, účastní se akcí Českého červeného kříže, pořádá vystoupení pro SŠ a VOŠ cestovního ruchu v Č. Budějovicích. V době adventní vystupuje nejen v Českých Budějovicích s pásmem koled. Jejich aktivity směřují ale také za hranice. V době adventu vystupoval v německém Pasově, roce 2008 a 2009 soubor vystupoval na letních slavnostech v Itálii. Letošní rok chystá soubor několik vystoupení - především v Rakousku. Mimo jiné přivítal soubor zahraniční delegace z různých koutů světa, například z Kanárských ostrovů, Austrálie nebo Afriky.³³ (Příloha V.)

³³ Dle rozhovoru s vedoucí souboru Mgr. L. Ďurišovou

5.2 Jitřenka

Dětský folklorní soubor Jitřenka byl založen v roce 1975 panem Vladimírem Maříkem. Již od počátku své existence pracuje při Domu dětí a mládeže v Českém Krumlově. Vedoucími souboru je dnes paní Vladimíra Berná a Vlasta Dvořáková. Financování souboru je zajišťováno grantovým řízením města Český Krumlov a Jihočeského kraje.

Soubor navštěvuje 40 – 45 dětí ve věkovém rozmezí 5 – 15 let. Děti pracují ve 2 odděleních - „přípravce“ a samotném souboru Jitřenka. Zkouška „přípravky“ i samotného souboru probíhá v jedno odpoledne, kdy se děti dostavují na zkoušky podle toho, co již umí. Začínají ti, kteří působí v souboru nejkratší dobu a postupně přicházejí starší členové.

Činnost souboru je zaměřená na zpracovávání původních písní a tanců z oblasti Doudlebska, Českokrumlovska, Křemežska a Zlatokorunska. Vystupuje také s pásmy, které nejsou tématicky zaměřené, ale jde v nich o nějaký příběh; k podobným lze řadit např. pásmo „Na pastvě“, „Strašáky“, „Káča“. Děti vystupují ale také se samostatnými tanci, jako jsou „Kolečka, Rejdovák, Kalamajka“. Každý rok jezdí děti na víkendové soustředění, kde se při různých hrách a soutěžích navzájem více poznávají a navazují nová přátelství.

Hudební doprovod souboru zajišťují dvě kapely. Jedna je tvořena dospělými muzikanty, kteří soubor doprovázejí na vystoupeních.. Pro přípravné oddělení hraje dětská kapela, která je složená z velkých dětí. V obou kapelách jsou zastoupeny hudební nástroje typické pro region; jsou zde dudy, klarinety, housle a basa. Zpěv si zajišťují samotné děti.

Oba soubory jsou oblečeny do krojů křemežských a zlatokorunských. Dívky mají pruhované kanafasy neboli *kanduše*, pod které oblékají dvě spodničky, jednu úzkou a druhou širokou. Doplnky tvoří *fěrtochy*, bílé punčochy a červené mašle uvázané na konci copů. Chlapci oblékají žluté kalhoty s bílými podkolenkami, bílé košile, modré vesty a kolem krku si uvazují červený vzorovaný šátek.

Soubor má 15 – 20 vystoupení za rok. Mezi nejvýznamnější vystoupení souboru patří účast na mezinárodní „dětské Strážnici“, na národních přehlídkách nejlepších dětských folklórních souborů v Kyjově nebo na krajských přehlídkách dětských folklorů v Českých Budějovicích. Svou činností soubor směřuje také za hranice. Účastní se mezinárodního festivalu v polských Kielcích, festivalu ve Francii, Itálii a v německy mluvících zemích.³⁴ (Příloha VI.)

5.3 Malý Furiant

Dětský soubor Malý Furiant vznikl 7.11.1988 v Českých Budějovicích z podnětu Marie Oberfalterové, pracovnice Krajského kulturního střediska, jako přípravný soubor pro soubor Furiant, který osobně vedla. O vedení požádala Jiřinu Štochlovou, která v té době ukončila dráhu učitelské profese a měla třicetiletou zkušenost z vedení souboru Bárováček.

Postupem času se z „přípravky“ pro folklórní soubor Furiant stal samostatný subjekt Malý Furiant. Dnes je vedoucím souboru Josef Kadubec a uměleckou vedoucí paní Jiřina Štochlová. Jako „střešní organizace“ tu působí Svaz klubů mládeže, jinak ale funguje jako samostatný právní subjekt. Financován je z více zdrojů: z vlastní činnosti souboru, z dotací od Magistrátu města Českých Budějovic a Jihočeského kraje, od Asociace turistických oddílů mládeže, Svazu klubů mládeže, Folklórního sdružení České republiky a Jihočeského folklórního sdružení.

Soubor má v dnešní době 45 členů ve věkovém rozmezí 5 - 20 let, kteří jsou rozděleni do dvou oddělení, jedno je pro mladší děti do 13 let a druhé od 13 let. Pod vedením paní Štochlové členové Malého Furianta „zpracovávají“ tématická pásma, která obsahují nejen lidové písně a tance jižních Čech, ale také taneční hry, říkadla a prezentaci lidových zvyků této oblasti. Nespecifikují se pouze na Doudlebsko, a to ani výběrem krojů, jež pocházejí původně z Kozácka. Na rozdíl od doudlebských krojů mají dívky červené punčochy a bílé zástěry zdobené červeným vyšíváním a chlapci tmavé punčochy a žluté kalhoty.

³⁴ Dle rozhovoru s vedoucí souboru V. Dvořákovou.

Hudbu „tvoří“ osmičlenná skupina typických hudebních nástrojů této oblasti - dudy, housle, klarinet a kontrabas. Muzikanti ale ovládají také hru na violu, flétnu a harmoniku. Zpěv si zajišťují samy děti. Zkoušky souboru probíhají každý týden v Domě dětí a mládeže České Budějovice, U Zimního stadionu 1.

Malý Furiant vystupuje na území České republiky, ale je známý též v zahraničí. Během svého působení navštívil Francii, Německo, Polsko, Slovensko, Švýcarsko a Rakousko. Celkem měli již 448 vystoupení.³⁵ (viz. Příloha VII.)

5.4 Radost

Dětských folklórní soubor Radost vznikl v roce 2004 za účelem přípravy nových členů dospělého folklórního souboru Radost. Zakladatelkami i vedoucími souboru jsou paní Šárka Nejedlá a paní Pavla Letovská, které se snaží děti naučit to, co se samy naučily ve folklórním souboru Radost, aby se děti staly dobrými nástupci jejich generace. Zřizovatel souboru je obec baráčníků v Kamenném Újezdě, kterou je soubor také finančně dotován. Financování souboru je zajišťováno rovněž z vlastní činnosti, popř. dotacemi od Folklórního sdružení České republiky (to přispívá na obnovu krojů).

V souboru pracuje kolem 40 dětí ve věkovém rozmezí 5 – 15 let, které nejen tančí, ale zajišťují si také hudební doprovod. Na vystoupeních děti někdy doprovází Venkovská dudácká muzika Bedrník, ve složení: dudy, klarinet, housle, viola a vozembouch. Vedoucí souboru vedou ale děti k tomu, aby je nemusela muzika Bedrník doprovázet – aby se doprovázely na hudební nástroje samy. Členy souboru jsou většinou potomci členů „dospělého“ souboru a jejich kamarádů, které rodiče odmala vedli k tanci i k tomuto typu hudební a pohybové produkce.

Děti vystupují v krojích mužů a žen z Doudlebska (jako jakési „zmenšeniny“ dospělých). Dívky mají jednobarevné *šerky* se spodničkami

³⁵ Dle rozhovorů s vedoucím souboru Mgr. Josefem Kadubcem.

a barevnými fěrtochy, bílé haleny a šněrovačky. Na nohou nosí bílé pletené podkolenky a černé střevíce. „Dětský vzhled“ tanečnic doplňují uvázané červené mašle na konci copů. Chlapci oblékají hnědé kalhoty s bílými podkolenkami a košile se zelenými vestami. Kolem krku mají uvázanou červenou sametovou stužku.

Soubor má ve svém repertoáru tance a písně z Doudlebska, velikonoční či vánoční koledování s živým Betlémem, ale také pásma. Z pásem stojí za zmínku velikonoční pásmo a pásmo „Řemeslo a život na vesnici“.

Soubor vystupuje při různých příležitostech v obci Kamenný Újezd, ale nejen zde. V loňském roce vystupoval v Černém Dubu při svěcení kapličky nebo na vítání občánků v obci Homole.³⁶ (Příloha VIII.)

5.5 Soumrak

Dětský soubor Soumrak, působil zpočátku v Kamenném Újezdu, pod vedením Bohuny Bürgerové a Boženy Nedorostové. Jeho vznik se datuje v průběhu let 1998/1999. Na podzim roku 1999 již vystupovaly 3 páry v Záluží na Havelském posvícení s tříčlennou dětskou muzikou. V té době působily v souboru děti z Chlumce, Opalic a Kamenného Újezdu. Od roku 2003 je vedoucí Petra Klímová.

Začátkem školního roku 2003 se k dospělé a dorostové části souboru, přidalo několik mladších dětí ve věku 9 - 11 let, jejich počet narostl v té době na 6 párů. V roce 2007 se děti staly členy JFOS již jako samostatný soubor, oficiálně pod vedením P. Klímové a S. Vrábkové. V té době měl 26 členů ve věkovém rozmezí 6-14 let. V současné době jsou pouze 4 taneční páry ve věku 12-16 let, jsou to děti z D. Třebonína, Mojného a K. Újezdu.

Soubor funguje jako část dospělého souboru Soumrak. Financování je zajišťováno vlastní činností, sponzorských darů obcí Chlumeck a Kamenný Újezd a z dotací Jihočeského folklórního sdružení na obnovu krojů.

³⁶ Dle rozhovoru s vedoucí souboru Š. Nejedlou.

Převážnou část repertoáru tvoří tance, písně a říkadla z tohoto kraje, uspořádané do pásem, např. „Drobty z Koutů“, „O řemeslech“, „Na pastvě“, „O sedlákovi“. V souborové činnosti nechybí dodržování lidových zvyků na Vánoce a Velikonoce.

Hudební doprovod k pásmům si vytvářejí sami děti ze souboru. Některá pásma doprovází folklorní muzika Soumrak, kde jsou zastoupeny hudební nástroje v tomto složení: housle, harmonika, klarinet, basa a vozembouch.

Během svého působení účinkovali např. na plavení dřeva na Schwanzenberském kanále, selských slavnostech v Holašovicích. Účastnili se Folklorního festivalu v Kovářově, krajské přehlídky dětských folklorních souborů. Mezi repertoár patří vánoční pásmo, prezentované v Českých Budějovicích, ale i různých místech Doudlebska.³⁷ (Příloha IX.)

5.6 Úsvit'áček

Dětský folklorní soubor Úsvit'áček byl založen v roce 1985 jako soubor vychovávající dorost pro Jihočeský soubor písní a tanců Úsvit. Jeho zakladatelkami byly Anna Stecherová a Alena Vitáčková. První generace dětského souboru tvořily děti dospělých členů souboru.

Dnes jsou vedoucí souboru paní Anna Stecherová a Alena Jalůvková, které děti vedou pod Domem dětí a mládeže České Budějovice (U zimního stadionu 1), kde také probíhají každý týden taneční zkoušky. Soubor je financován z vlastní činnosti a z dotací Magistrátu města České Budějovice a Jihočeského kraje. Tyto instituce přispívají na obnovu krojů.

Soubor má v dnešní době 20 členů ve věkovém rozmezí 7 – 13 let. S postupem času počet členů souboru klesá. Vedoucí souboru, Anna Stecherová, spojuje tento jev s dnešní moderní dobou a nezájmem dětí a mládeže o tradiční lidovou kulturu. Nedává to však za vinu jen samotným dětem, ale zejména rodičům a problematické výchově v přetechnizované době.

³⁷ Dle rozhovoru s vedoucí souboru bc. P. Klímovou.

Repertoár souboru tvoří písně a tance Doudlebska. Soubor vystupuje s tématickými pásmy, kde jsou obsaženy tance a písně, které jsou propojeny říkankami - *Velikonoční a Vánoční pásmo*. Hudební doprovod je zajišťován vlastní hudbou, kterou tvoří z části členové muziky. Ti doprovázejí Jihočeský soubor písní a tanců Úsvit i a děti ze souboru Úsvit'áček. Kapelníkem je manžel vedoucí souboru pan Miroslav Stecher. V hudebním tělese jsou zastoupeny typické nástroje Doudlebska: dudy, klarinet, housle, kontrabas, vozembouch.

Doudlebský ráz souboru dotváří doudlebský kroj, jenž děti oblékají. Malá děvčátka nosí *kanduše* zbarvené do modra, starší dívky mají již kroje dospělých tvořené širokou sukní, bílou halenou a šněrovačkou, mladší i starší dívky oblékají na sukně bílé fěrtochy (zástěry). Chlapci nosí žluté kalhoty, bílou košili a vestu.

Soubor se prezentuje především v České republice. Velký počet vystoupení probíhá hlavně v období Vánoc a Velikonoc. O Vánocích vystupují s pásmem koled a básniček a živým Betlémem. O Velikonocích vystupují s pásmem velikonočních a jarních zvyků. Každoročně se účastní folklorního festivalu dětských souborů v Českém Krumlově a jednou za dva roky Krajské přehlídky dětských folklorních souborů v Českých Budějovicích. Zeměpisně nejdále soubor vystupoval roce 1991 v tureckém Istanbulu.³⁸ (Příloha X.)

6 DIDAKTICKÉ METODY

Při práci s dětmi je nutné volit adekvátní metody, kterými se děti naučí novým tancům a písním. V této oblasti zájmů je důležité přihlížet k tomu, že děti navštěvují soubory dobrovolně a ze své vlastní vůle. Setrvání na zkouškách i jednotlivá vystoupení by pro ně měly být radostí. V následujících řádcích se pokouším shrnout vyučovací metody, které jsou v této oblasti nejvíce používány. Každý vedoucí pracuje s dětmi různými způsoby; ale v metodách, které zde uvádím, se všechny soubory shodují.

³⁸ Dle rozhovoru s vedoucí souboru A. Stecherovou.

6.1 Vyučovací metody

Co jsou vlastně vyučovací metody? Paní Skalková definuje tento pojem jako: „*způsoby záměrného uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům.*“³⁹

Metody vyučování jsou spjaté se specifikou vyučovacího předmětu. Je tedy důležité si uvědomit, jak probíhá u žáků osvojování vzdělávacích obsahů. Použité metody ve výuce lidových tanců a písní jsou procesem vzájemné spolupráce vedoucího souboru a dětí. Při volbě metody se přihlíží k prostředkům, které má vedoucí k dispozici, zkušenosti učitele, věku... a k počtu dětí ve skupině.

Děti a mládež jsou organizovány v různých útvarech pod přímým vedením vedoucího souboru. Vedoucí zde může činnost ovlivňovat přímo i nepřímou, např. navozením atmosféry, motivací dětí k činnosti. Součástí jeho práce je sledování aktivit a zajištění ochrany zdraví a dodržování bezpečnostních předpisů. Činnost probíhá ve formálně ustanovených skupin. Soubor je forma organizované pravidelné zájmové činnosti, která je zaměřená na veřejnou produkci výsledků své činnosti.⁴⁰

Z výchovných metod mají zvláště velký význam: působení osobního příkladu pedagoga, metody cvičení a metody sociálního zpevnování. Součástí podobné fixace je uplatňování pozitivní motivace a kladného hodnocení skupiny i jednotlivců. Nezastupitelné místo v této oblasti zaujímají metody názorně demonstrační, kdy předvádějícím nemusí být pedagog, ale také děti. Ve většině souborů předvádí dětem tance, které se mají naučit, taneční pár z dospělého souboru. Důležité při ukázkách tanců je upozornit děti na jevy, kterých si mají všimnout, tedy k jakému cíli ukázka směřuje; ta nemusí plnit pouze funkci poznávací, ale může být velmi účinným motivačním prostředkem. Názorné metody jsou dále doplňovány metodami slovními, kdy je velice důležité udržovat kontakt mezi vedoucím a dětmi. Vedoucí by měl na děti hovořit srozumitelně, přiměřeným tempem, bez zbytečného používání neobvyklých termínů nebo cizích

39 SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*, s. 181.

40 Srov. HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*, s. 41 – 44.

slov. Intonací, zpomalením tempa nebo přímou poznámkou upozorňuje děti na důležité momenty. V této oblasti je důležitá metoda opakování a procvičování daného tance a písní, jímž se docílí upevnování a zapamatování jednotlivých choreografických prvků. Použité metody se během vyučovací hodiny mění a střídají.⁴¹

Pokud chtějí vedoucí docílit ve své činnosti úspěchu, měli by respektovat a dodržovat obecné pedagogické zásady, zejména přiměřenost, názornost, vyzdvihování kladných rysů osobnosti a jednotného výchovného působení. V rámci toho by mělo docházet k motivaci a povzbuzování dětí méně pohybově nadaných. V rámci souborů se nesmí zapomínat na to, že do souboru docházejí dobrovolně, a podle toho se k nim chovat. Z reakcí dětí by mělo být viditelné, že je činnost baví a naplňuje. Pokud je toho docíleno, je práce jednodušší. Během jednotlivých zkoušek by měly být zařazené hry, na chvíle odreagování - a poté pokračují v učení.

Součástí zkoušek a vystoupení souborů je průběžná evaluace činnosti ze strany vedoucího i účastníků, ale také odezva publika při veřejných vystoupeních. V tomto je přínosná Krajská přehlídka dětských folklorních souborů, kdy záhy po vystoupení následuje evaluace souborů ze strany poroty a následné metodické opravování chyb.

7 KRAJSKÁ PŘEHLÍDKA DĚTSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORŮ ČB

Krajské přehlídky dětských folklorních souborů mají dlouholetou tradici. Od roku 1970 byly pořádány Krajským osvětovým střediskem v Českých Budějovicích, později přejmenovaným na Krajské kulturní středisko. Tehdy i v dalších letech se stala organizátorkou této akce paní Marie Oberfalterová, odborná pracovnice této instituce pro tanec. Její práce se ale netýkala jen folklóru,

41 Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 33 – 37.

ale všech dalších tanečních oborů v Jihočeském kraji. Pořádala nejen přehlídky dětských folklórních souborů, ale také přehlídky souborů dospělých. Od roku 1990 působí paní Oberfalcerová v Domě dětí a mládeže v Českých Budějovicích, kde do loňského roku vedla taneční oddělení. Na její místo nastoupil pan Aleš Michna, ale tím působení paní Oberfalcerové v DDM neskončilo. Pracuje zde jako odborná poradkyně pro taneční oddělení a stále vede taneční kroužky se zaměřením na folklórní tanec. Po ukončení činnosti Krajského kulturního střediska v roce 1990 přešlo pořádání přehlídek dětských folklórních souborů pod Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích, který byl po celou dobu spolupořadatelem přehlídky.

Do roku 1989 byla Krajská přehlídka dětských folklórních souborů pořádána každý rok, jako soutěžní klání mezi soubory. Od roku 1989 je pořádána jednou za dva roky, její charakter se změnil ze soutěžní podoby na přehlídkovou formu. Podstatou této nové podoby přehlídky je výběr nejlepšího souboru z každého kraje postupujícího na Národní přehlídku, která se koná již tradičně na jaře v Kroměříži. Národní přehlídka je vyhlašována Ministerstvem kultury České republiky za podpory MŠMT. Odbornou záštitu a vlastní organizaci přehlídky má z pověření MK ČR NIPOS ARTAMA Praha (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Útvar pro neprofesionální umělecké aktivity).

Pořadatelem Krajské přehlídky dětských folklórních souborů je Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích ve spolupráci s Agentura „M“ České Budějovice.

Přehlídka je financována formou grantů Krajským úřadem Jihočeského kraje, v posledních letech přispívá i MK ČR a NIPOS ARTAMA Praha.

Místem konání je v posledních letech tradičně krajské město. V minulých letech však byla akce organizovaná i na Hluboké nad Vltavou či v Lišově. Většinou byly přehlídky organizovány v DK Slávie, později přesídlili do DK Metropol, kde jsou dodnes.

Posláním přehlídky dětských souborů písní a tanců je prezentace rozdílných forem umělecké a souborové práce. Vedoucí kolektivů vesměs

zpracovávají folklórní materiál z jednoho či více národopisných regionů jižních Čech. Přehlídky dopomáhají k předávání zkušeností a vzájemné inspiraci a tvořivosti. Dalším přínosem pro soubory je časté navazování přátelských kontaktů nejen pedagogů, ale i malých muzikantů, tanečníků a zpěváků. Přehlídka jistě přispívá k uchování tradic lidové kultury s ohledem k lokální příslušnosti dětí i plnění usnesení vlády České republiky č. 571 z 11. června 2003, ke „Koncepti účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice“.

Ke zdárnému průběhu přehlídky neoddělitelně patří zvládnutí přípravných organizačních postupů. Jedná se o zajištění následujících úkolů:

a) srozumitelné zpracování propozic

Dětským souborům jsou zaslány propozice z Domu dětí a mládeže České Budějovice, na jejichž základě se mohou soubory na Krajskou přehlídku dětských souborů přihlásit. Je zde stanovena věková hranice 15 let, kterou nesmějí členové přesáhnout. Ve vystoupení mohou být zastoupeny i děti předškolního věku. V posledních letech se přehlídka nedělí na věkové kategorie. Soubory mohou přihlásit i více věkově rozlišených skupin svého kolektivu, ale každý musí mít svou vlastní přihlášku. Každé dítě platí zápisné ve výši 50 Kč, startovné neplatí vedoucí souboru ani členové muziky. Na vystoupení je dán časový limit v maximální výši 10 minut. Během svého vystoupení mohou být hudebně doprovázeny dětskými nebo dospělými hudebníky, netradičním hudebním doprovodem jako je kytara, klavír, harmonika, popřípadě může živou hudbu nahradit playback.

b) prostorové, zvukové a světelné zabezpečení

Organizátoři jsou povinni zajistit vhodný sál s jevištěm, hledištěm a šatnami pro účinkující souborů. Prostory musí být zvukově a světelně připravené, k čemuž slouží tzv. prostorová zkouška na jevišti v dopoledních hodinách. Odpolední přehlídka probíhá již pro veřejnost. V době přestávek, kdy se odborná porota radí o vystoupeních jednotlivých souborů, obohacují přehlídku vystoupení souborů

z jiných tanečních oborů nebo i folklórních souborů z jiných krajů (např. v r. 2009 to byl soubor z Chorvatska).

Hodnocení přehlídky je uděleno odborné porotě, která posuzuje různé aspekty spojené s vystoupením:

- Výběr materiálu vzhledem ke zvolenému tématu, k věku dětí a k regionální příslušnosti v souvislosti s užitým materiálem, krojovému vybavení, nářečí
- Pohybová připravenost dětí: držení těla, tanečnost, hudebnost, zpěvnost, taneční technika
- Provedení: estetický a přirozený projev dětí
- Zdůraznění pohybové složky vystoupení – scénické zpracování
- Pokud má soubor vlastní dětskou hudbu, je třeba ji hodnotit na základě těchto kritérií a zvláště ji ocenit
- V rámci přehlídky jsou zvláště oceněny inspirativní momenty vystoupení

c) propagační zajištění akce

Organizátoři již před přehlídkou osloví krajská i celorepubliková média a pozvou je i na vlastní přehlídky, z které spolupracují s médii

d) vyhodnocení

Porota krajské přehlídky má možnost navrhnout jedno vystoupení k přímému postupu na celostátní přehlídku, další 1 až 2 doporučit programové radě celostátní přehlídky do širšího výběru či na další vrcholové akce.

e) příprava odborného rozborového semináře

Na základě krajské přehlídky jsou vzápětí organizovány rozborové semináře jednotlivých vystoupení pro vedoucí souborů a členy poroty. Jeho smyslem je formou besedy obeznámit soubory s klady i problémy vystoupení s cílem kvalifikovaně a citlivě poradit, jak vystoupení dětí zdokonalit a vyvarovat se

chybám. Praktická je zde zpětná vazba, kterou vedoucí i soubory získají bezprostředně po veřejném vystoupení, což může být přínosem a motivací pro další, hlubší propracování nejen taneční techniky.

Krajské přehlídky se účastní dětské folklorní soubory jižních Čech, kterých ve svých repertoárech čerpají z oblastí: Prácheňska, Blat, Tábořska nebo-li Kozácka, Doudlebska a Vysočiny. Během jednoho dne se zde vystřídá kolem 300 účinkujících – tanečníků a muzikantů.⁴²

42 Dle rozhovoru s Marií Oberfalcerovou

ZÁVĚR

Doudlebsko, kraj s bohatou lidovou kulturou a členitým terénem, upadá v posledních letech do zapomnění. Je potřeba větší propagace tohoto regionu, který je ve stínu sousedních národopisných oblastí (Blat, Prácheňska), ale také souborů působících v této oblasti.

Má práce a hlubší bádání v oblasti dětských folklórních souborů potvrdilo zvolené prvotní hypotézy. Dětské soubory začínají být pro děti neatraktivní a nezajímavé, je proto zapotřebí prohlubovat v nich ducha lidové kultury, jejích tradic a zvyků, nejprve v rodině a později pokračovat ve školských zařízeních, kde je dle mého mínění v dnešní době tato tendence opomíjena.

Otázkou stále zůstává motivace dětí pro jejich působení v dětských folklórních souborech. Nastiňuji zde problematiku vyučovacích metod, kterých soubory používají při práci s dětmi. Rozsah práce mi bohužel nedovolil rozepsat ji do větší hloubky. Touto oblastí bych se chtěla ubírat i v další své práci, která by mohla ukončit mé následující studium na vysoké škole.

SEZNAM LITERATURY

BERAN, V. *Krojová družina doudlebská*. 1950.

BĚLOHLÁVKOVÁ, Ema. *Jihočeský doudlebský kroj*. České Budějovice: Jihočeské muzeum. 10 s.

BONUŠ, F. *Lidové tance z jižních Čech 1. díl*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko, 1985. 154 s.

BONUŠ, F. *Lidové tance z jižních Čech 2. díl*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko, 1985. 280 s.

České Budějovice: Český rozhlas [online]. 2009. Vltavín. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/radionaprani/archiv/?p_po=350.

HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-265-1.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. 105 s. ISBN 80-7290-128-1.

HOLUB, Z. a kol. *Doudlebské nářečí a slovník*. České Budějovice: Roční období, 2004. 420 s. ISBN 80-85524-01-5.

KULHÁNKOVÁ, E. *Hudebně pohybová výchova*. Praha: Portál, 2000. 136 s. ISBN 80-7178-437-0.

LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové kroje z České republiky*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2001. 262 s. ISBN 80-7106-293-6.

PÁVKOVÁ, J. et. al. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. 229 s. ISBN 80-7178-569-5.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007. 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

SOUKUP, L. *Písně z Doudlebska*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko, 1986. 100 s.

SOUKUPOVÁ, Zora. *Jihočeské tance 1.díl*. České Budějovice: Krajské kulturní středisko , 1979. 243 s.

SOUKUPOVÁ, Zora. *Oblečení pro jihočeské soubory písní a tanců*. 2. vydání. České Budějovice: Krajské kulturní středisko, 1982. 27. s.

ŠIMÁNEK, Jan . *Doudleby : historie, památky, tradice* . 1. vydání. Doudleby: Obecní úřad Doudleby, 2008. 93 s. ISBN 978-80-254-2758-3.

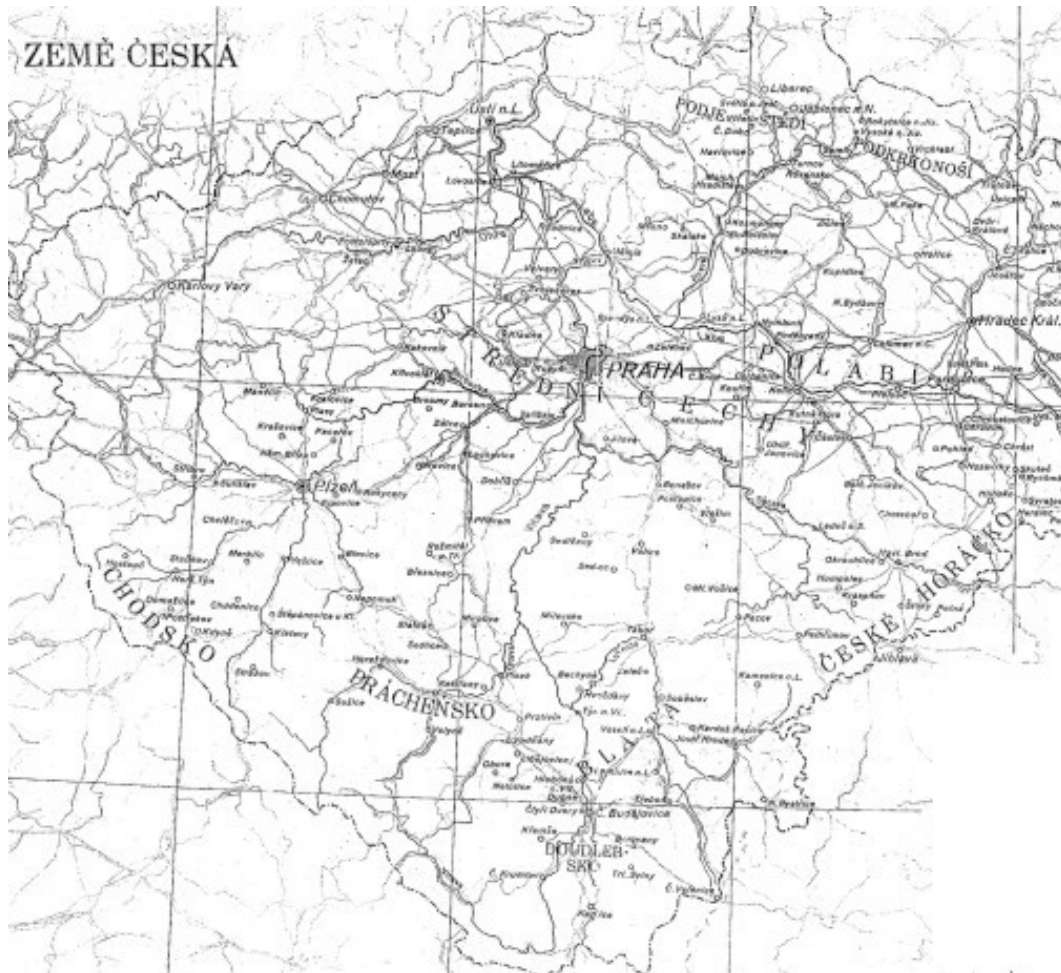
WEIS, K. *Český jih a Šumava v písni budějovického kraje díl první*. Praha: Nákladem vlastním vydal Karel Weis, 1937. 92 s.

WEIS, K. *Český jih a Šumava v lidové písni*. Praha: Národohospodářský sbor jihočeský, 1928. 110 s.

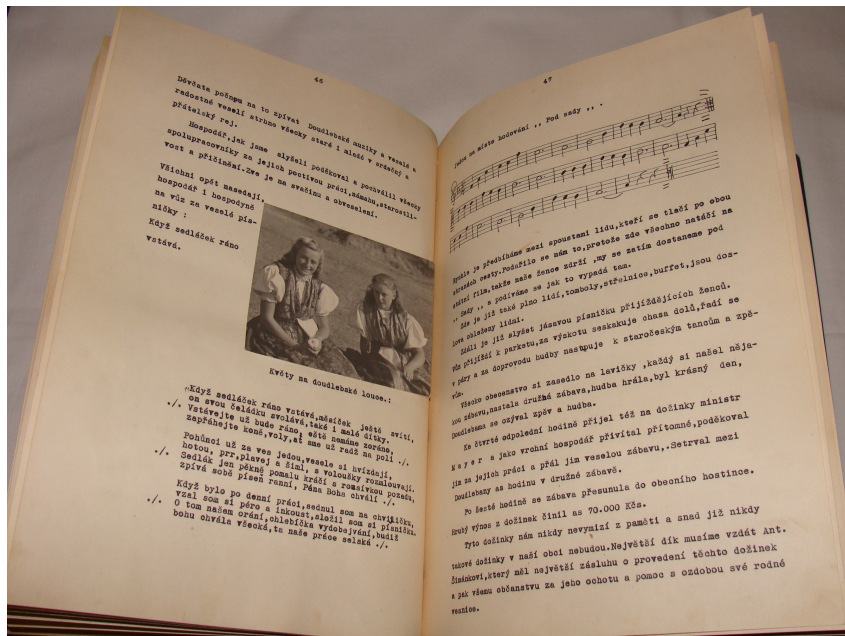
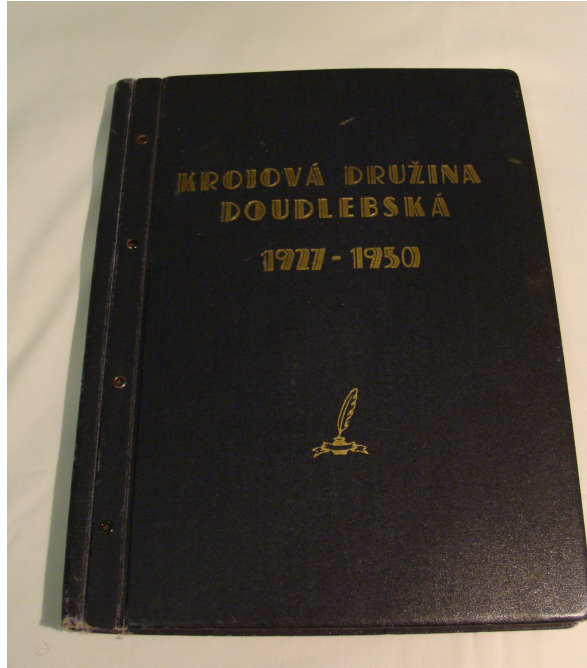
SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha I. - Mapa národopisných oblastí
- Příloha II. - Krojová družina doulebská
- Příloha III. - Doudlebské kroje
- Příloha IV. - Mužský opasek
- Příloha V. - Původní zápis písně s tanečními kroky
- Příloha VI. - Dětský folklorní soubor Bárováček
- Příloha VII. – Dětský folklorní soubor Jitřenka
- Příloha VIII. - Dětský folklorní soubor Malý Furiant
- Příloha IX.. - Dětský folklorní soubor Radost
- Příloha X. - Dětský folklorní soubor Soumrak
- Příloha XI. - Dětský folklorní soubor Úsvit'áček

Příloha I. - Mapa národopisných oblastí

Příloha II. - Krojová družina doudlebská, Beran, 1950

Příloha III. - Doudlebské kroje

Mužský a ženský kroj

Dětský kroj

Příloha IV. - Mužský opasek ručně vyšíváný pavím perem

Příloha V. - Původní zápis písně s tanečními kroky

Doudlebsko

Radostice

84. M A N Ž E S T R II.

Koupil jsem si na kalhoty

(♩ = 112)

Allegretto - vesele

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. It consists of five staves of music. The lyrics are written below the notes. The score includes measure numbers 4, 5, 6, 7, 8, 14, and 19. There are some handwritten annotations: '44' and '♩ = 126 - 132 Ol.c.moto' are written above the fourth staff. The lyrics are: 'Kou-pil jsem si na kal- ho- ty', 'man-že-man-že - man-že - stru, zby-lo', 'mi jen ma-lej kou-sek na ve-na ve-', 'na ve - stu. Na ve- stu, na ve-stu,', and 'na ve-stu, na kal-ho- ty.'

A. Typ tance: figurální tanec párový.

Základní pozavení:

tančí CH a D po kruhu, čelem proti sobě, CH zády do středu, v kolovém držení polootevřeném, spojené napjaté paže směřují vpřed do kruhu.

B. Taneční prvky:

přísunné kroky vpřed po kruhu, - cval, - přídup,

- obrat o 180°, " radostická polka " / viz Radostická polka č. 30, I. dílu /.

Popis tance:

1. - 4. takt: 4 přísunné kroky vpřed po kruhu, spojené napjaté paže mírně komínají při výkroku vzhůru, při přísunu dolů, tělo doprovází mírným kolébavým pohybem. Vykročí vnější nohy.
5. - 6. -"- 4 rychlé cvalové kroky vpřed po kruhu, dva v taktu, spojené napjaté paže v klidu.
7. takt, 1. osmina: dvojice vykročí vnějšíma nohama;
2. osmina: rychlý skok snožmo s malým přídupem a současně obratem o 180° doleva. Dvojice nyní stojí čelem proti směru kruhu;
3.-4. " výdrž.
8. - 14. takt: jako 1. - 7. takt, ale zpět po kruhu.
15. - 19. -"- dvojice se uchopí v kolovém držení zavřeném a tančí svižnou " radostickou polku " doprava nebo doleva vpřed po kruhu.

řer: Zora Soukupová, 1956
pis: Z. S.

Tančila a zpívala:
Anna Steifová, nar. 1881,
České Budějovice

Příloha VI. - Dětský folklorní soubor Bárováček

Příloha VII. - Dětský folklorní soubor Jitřenka

Příloha VIII. - Dětský folklorní soubor Malý Furiant

Příloha IX. - Dětský folklorní soubor Radost

Příloha X. - Dětský folklorní soubor Soumrak

Příloha XI. - Dětský folklorní soubor Úsvit'áček

ABSTRAKT

SOSNOVÁ, P. Dětské folklórní soubory Doudlebska. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. K. Ochozka.

Klíčová slova: Doudlebsko, folklór, dětské folklórní soubory, lidové kroje, lidová hudba, píseň

Práce se zabývá zmapováním situace doudlebského folklóru na území jižních Čech. Obecná část zahrnuje pohled nejen na děti, ale také na dospělé. Je zde vymezena oblast, historie a charakteristika obyvatelstva. Součástí doudlebského etnika je charakteristický lidový kroj, hudba a písně.

Druhá část mé práce je zaměřená jen na dětské folklórní soubory, zabývající se doudlebskými písněmi a tanci. Obsahuje základní informace o souborech, jejich struktuře, krojích a obsahu činnosti. Uvádím zde soubor Bárováček, Jitřenka, Malý Furiant, Radost, Soumrak a Úsvitáček. Všechny soubory jsou vedeny kvalifikovanými vedoucími, kteří vedou děti k obnovování lidových zvyků a vychovávají v nich generaci, jenž nastoupí na jejich místa v dospělých souborech.

Závěr práce tvoří informace o metodách, používaných při vedení souborů, a Krajské přehlídce dětských folklórních souborů, pořádané Domem dětí a mládeže v Českých Budějovicích.

ABSTRACT

SOSNOVÁ, P. Children's folklore groups of Doudleby area. České Budějovice 2010. Bachelors labour. South bohemian university in České Budějovice. Theological faculty. Pedagogical department. Supervisor Mr. Mgr. K. Ochozka.

Key words: Doudleby area, folklore, children's folklore groups, traditional costumes, traditional music, songs

This labour is dealing with mapping of doudleby folklore on the area of south Bohemia. Common part does not include only a view of children's folklore but also a view of adult's folklore. There is also a determination of area, history and a characterizatón of inhabitants. Part of doudleby ethnicity are characteristic traditional costume, music and songs.

Second part is determinated only on children's folklore groups and deals with characteristic songs and dances of Doudleby. This labour also contains elementary informantion about groups, it's structure, costumes and activity contents. Groups Bárováček, Jitřenka, Malý Furiant, Radost, Soumrak and Úsvit'áček are mentioned in this labour. All groups are led by competent leaders who guide children towards recovery of traditional customs and raise the generation who replace them in functions in adult's groups.

The end of this labour contains information about methods that are used to lead the groups and District show of children's folklore groups held by Dům dětí a mládeže (The house of children and youth) in České Budějovice.